

чињенице Гати додаје још и то да је совјетски Политбиро у време кризе у Мађарској заседао целу недељу и коначно 30. октобра донео једногласну одлуку да војно не интервенише у Мађарској. Међутим, следећег дана они су такође једногласно (додуше у одсуству Микојана, који се оштро противио) решили да интервенишу. Због тога је, према аутору, идеја о томе да је војна интервенција била неизбежна фикција. Напротив, он сматра да је постојала шанса да се избегне али је пропуштена.

Четврто схватање тиче се улоге Сједињених Америчких Држава. Гати је захваљујући приступу оперативним документима Ције донео нове податке којима је ревидирао улогу САД-а у догађајима. Они сведоче да су догађаји 1956. године изненадили САД. Наиме, тада Ција није имала у свом одељењу у Бечу, као најближој западноевропској престоници, ниједног агента који је знао мађарски језик и пратио мађарска збивања. У посланству САД-а у Будимпешти је био само један човек који је у време револуције био заузет пријемом петиција различитих група и појединаца. Исто тако почетком педесетих година Ција није имала никакав план деловања према Мађарској, нити човека који би редовно пратио догађаје у њој. У суштини Гати закључује да је на списку приоритета Мађарска за САД била на самом дну међу свим совјетским сателитима. Поједине информације о ситуацији у Мађарској САД је добијао захваљујући профашистичким емигрантима у Западној Немачкој и Аустрији, а оне су имале врло мало везе са стварним стањем. Аутор је нарочито оштар у критици према улози радија Слободна Европа као незваничном гласу Америке, чији је утицај на Мађаре био велик, а посебно у време устанака и нарочито на радикално крило устаника.

Све у свему књига, Чарлса Гатија о мађарској револуцији представља занимљиву и врло испиративну књигу која подстиче на размишљања. Осим што позива на расправу, она нуди и низ нових, до сада непознатих података који мењају поглед на улогу САД-а у мађарским збивањима. Нарочиту вредност књизи дају сведочења учесника међу којима су и она самог аутора. Нама остаје да се надамо да ће наша стручна јавност у скоријој будућности имати прилике да је чита на српском језику.

Наташа МИЛИЋЕВИЋ

Свилеува,
Годишњак 4, 2006, 228 стр.

Попут не тако бројних, веома значајних сличних часописа који у повременим периодима културних узлета, или понегде мање-више континуирано, настају и трају у појединим локалним срединама и годишњак *Свилеува* пробија се и проналази своје место у фонду трајних знања и културној баштини. Једна од основних вредности која годишњак *Свилеува* повезује са сличним часописима јесте окупљање аутора различитих струка и тема на једном месту, а оно што га раздваја од осталих часописа јесте, за наше услове неуобичајена чињеница, да је посвећен једној сеоској средини, њеној историји и култури. На тај начин, једно историјско место, познато проучаваоцима Првог српског устанка, постаје део ширег културног простора на начин који је занемарен или помало већ заборављен и у већим

градским центрима – писаном и штампаном речју, научним и хроничарским прилозима који су део неких ширих и дугогодишњих истраживања стручњака за различите области.

У првом реду захваљујући историчару др Момчилу Исићу, ништа мање и осталим члановима редакције и сарадницима, као и претходна три и четврти број годишњака *Свилеува* појавио се и започео свој живот у култури једног народа који у поприличној мери оскудева у нечему што се зове историјско памћење и свакако у ономе што учена историографија подразумева под рационалним знањем. Можда није најбољи пример подсећање на чињеницу да је француску историографију, између осталог, прославила књига Ла Дирија *Монтају, село у Окситанији*, али у неком најшире и најопштије схваћеном тематском оквиру и часопис о Свилеуви, њеној историји, људима, језику, економији, менталитету, демографским кретањима може бити један од подстицаја да у будућности неки историчар у Србији опроба своју истраживачку креативност на књизи о селу у Србији. Управо чињеница да у једном друштву какво је већ два века друштво у Србији, са претежно сељачким, односно аграрним и традиционалним обележјима, нема ни изблиза довољно историографских радова на тему села, говори у прилог томе да је потребно изучавати тај тематски комплекс. И пут ка тоталној историји, као један од све чешћих захтева који се осећа последњих година у српској историографији, захваљујући новој генерацији историчара, води у том правцу – истраживачко залажење у „микро-историју” у функцији друштвене историје без које је немогуће сазнати и разумети тоталитет. У питању је и уочавање особености, сличности и различитости појединих средина у Србији, као битних за разумевање историјских процеса и нужних управо са становишта сагледавања целине. Пут ка историји друштва, некој од будућих бројних могућих, незамислив је за историчара и историографију без истраживања руралног подједнако колико и урбаног, без истраживачког погледа ка ономе што, када је реч о градском, представља залеђе, и без „хода” и тротоаром и атаром.

У четвртм броју годишњака *Свилеува* читалац може да нађе радове о демографским и економским приликама, о култури и просвети, о знаменитим личностима, о родословима, као и хроничарске белешке. Управо тако, у тих неколико тематских целина су и груписани радови др Момчила Исића и Радована Ранисављевића (*Становништво Свилеуве 1916–1926. године*), Руже Чучковић (*Економске прилике у Свилеуви 1935. године*), др Момчила Исића (*Месни народни одбори у Свилеуви 1955–1958. године*), академика Александра Ломе (*О топониму Свилеува*), др Војислава Трбуховића (*Још један прилог решавању настанка имена Коцељева*), Јордана Станојчића (*Говор нашег сеоског становништва*), Вере Павић (*О Свилеуви и Којићима*), др Момчила Исића (*Школа и учитељи у Свилеуви између два светска рата*), мр Станише Војиновића (*Претплатници из Свилеуве на књиге штампане од 1827. до 1910. године*), Јована Станојчића (*Поводом стогодишњице смрти Јанка Веселиновића*), Милорада Радојчића (*Витезови Карађорђевог звезде*), Стевана Ружића (*Дробњачко порекло Луке Лазаревића*), Душана Обрадовића (*Ослонац и подстрек – Митар Момировић*), Животе Живковића (*Живановићи из Осладића*), Зорана Нешовановића (*Родослов Марка и Срећка Нешовановића*). Ту су још и два стручна погледа на претходне бројеве Годишњака – Добрила Аранитовића (*Годишњак Свилеуве или преошћавање векова*) и Гордане Јовић-Кривокапић (*Историја заједнице*), као и три белешке: др Момчила Исића (*Од историје*

– *Ћубриште*), Мирољуба Јовановића (*Муке око пута*) и Станисава Момировића (*Неизвесна будућност Свилеуве*). Већ сам увид у наслове текстова упућује на богатство садржаја, разноврсност тема и широк хронолошки оквир.

Четврти број годишњака *Свилеува*, као и претходна три, добродошао је за све који исказују занимање за историју друштва у Србији. Он је на правом трагу да, у стручном облику у каквом се нашао пред читаоцима и у опробаној форми, нека поуздана, до сада мање позната или непозната знања и истраживачке резултате учини функционалним на нивоу општијих знања, доступним, релевантним и подстицајним за изучавање историје села у Србији, а тиме и историје друштва. При том, годишњак скреће пажњу на чињеницу да дух једне средине, ма колико она била мала, зависи и од схватања појединца да пишући о прошлости заправо исписује и историју садашњице.

Др Мирослав ПЕРИШИЋ

Bernhard Chiari, Agilolf Keßelring (Hrsg.),
Wegweiser zur Geschichte Kosovo,
Padeborn, München, Zürich
(Ferdinand Schöning), 2006, 240 str.

Jugoslovenska kriza tokom poslednje decenije XX veka, uključujući i njeno kosovsko finale, podstakla je celu biblioteku članaka, napisa i monografija o konfliktima na tlu Jugoslavije. O Jugoslaviji nikada, pa ni u vreme njenog nastanka, nije toliko pisano kao tih godina. Nažalost, kvantitet nije urodio kvalitetom, tj. od celokupne produkcije samo je mali deo vredan čitanja, odnosno samo će neznatan deo ostati kao trajna historiografska ili publicistička vrednost. Knjiga o kojoj će biti reči u ovom prikazu predstavlja gotovo zakasneli produkt u ovoj poplavi literature o raznim aspektima jugoslovenske krize. Ona nije prva koja je nastala iz potrebe da se raznim predstavnicima „međunarodne zajednice” „objasni” suština sukoba koji treba da razrešavaju, usmeravaju ili u njemu učestvuju.

Knjiga *Putokaz za istoriju Kosova* nastala je u režiji Vojno-istorijskog istraživačkog ureda nemačkog Bundesvera (Bundeswehr) i namenjena je pre svega nemačkim vojnicima KFOR-a i nemačkim službenicima UNMIK-a kao orijentir prilikom obavljanja njihovih konkretnih zadataka na Kosovu. Priređivači, dr Bernhard Kijari (Bernhard Chiari) i dr Agilolf Keselring (Keßelring) se, međutim, nadaju da ona može biti od koristi i drugima koji se suočavaju sa razrešenjem kosovskog problema. Reč je dakle o knjizi sa praktičnim ciljevima. Ona, međutim, nipošto nije „uputstvo za rukovanje”, već sažet ali ne i površan pregled glavnih aspekata kosovskog problema čije je poznavanje potrebno strancima za snalaženje na terenu.

Knjiga je podeljena, uz predgovor i uvod, u tri dela: Istorijski razvoj, Strukture i životni svetovi i Dodatak. Prvi deo sadrži dvanaest radova koji odslikavaju istoriju Kosova od najstarijih vremena do naših dana. Pri tom dva rada opisuju sukobe na Kosovu od kraja osamdesetih godina XX veka (prilozi Štefana Terbsta (Stefan Troebst) i Kaja Lemana (Kai Lehmann)), dok se četiri priloga u stvari bave najnovijom istorijom tj. stanjem u pokrajini stvorenim NATO intervencijom: rad Dine Rosbaher (Rossbacher)